RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MILLIY STRATEGIYALAR VA ISTIQBOLLAR TAHLILI

Urunbayeva Yulduz Pirnazarovna
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
dotsenti, PhD
Abdujalilova Marvarid Bobomurod qizi
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
Iqtisodiyot fakulteti IK-M-324 - guruh talabasi
https://doi.org/10.5281/zenodo.23974873

Annotatsiya. Maqolada raqamli iqtisodiyotning milliy iqtisodiy rivojlanishdagi o‘rni, O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan raqamlashtirish strategiyalari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining iqtisodiy samaradorligi va istiqboldagi rivojlanish yo‘nalishlari tahlil qilinadi. Rasmiy statistik ma’lumotlar asosida raqamli xizmatlarning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi, davlat xizmatlarini raqamlashtirish jarayonlari va strategik maqsadlar baholanadi. Raqamli transformatsiyaning iqtisodiy o‘sish, mehnat unumdorligi, innovatsiyalar va milliy raqobatbardoshlikka ta’siri ilmiy jihatdan asoslanadi.
Kalit so‘zlar: raqamli iqtisodiyot, raqamli transformatsiya, milliy strategiya, elektron hukumat, sun’iy intellekt, innovatsiya, iqtisodiy samaradorlik, raqamli infratuzilma.

Аннотация. В статье анализируются роль цифровой экономики в национальном развитии, стратегии цифровизации Узбекистана, экономическая эффективность информационно-коммуникационных технологий и перспективы цифровой трансформации. На основе официальных статистических данных рассматриваются вклад цифровых услуг в ВВП, развитие электронного правительства и стратегические цели страны. Обосновывается влияние цифровизации на экономический рост, производительность труда, инновации и национальную конкурентоспособность.
Ключевые слова: цифровая экономика, цифровая трансформация, национальная стратегия, электронное правительство, искусственный интеллект, инновации, экономическая эффективность, цифровая инфраструктура.

Kirish

Jahon iqtisodiyotining zamonaviy rivojlanish bosqichida raqamli texnologiyalar ishlab chiqarish, xizmat ko‘rsatish, moliyaviy munosabatlar va davlat boshqaruvining iqtisodiy mazmunini tubdan o‘zgartirmoqda. Raqamli iqtisodiyotning shakllanishi iqtisodiy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish, ishlab chiqarish xarajatlarini qisqartirish, yangi bozorlarni shakllantirish va iqtisodiy o‘sishning innovatsion manbalarini rivojlantirish bilan tavsiflanadi. Ushbu jarayonda raqamli texnologiyalar oddiy texnik vosita sifatida emas, balki iqtisodiy faoliyatning institutsional va tarkibiy o‘zgarishlarini ta’minlovchi strategik omil sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Raqamli iqtisodiyot tushunchasi iqtisodiy faoliyatning axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, ma’lumotlar bazalari, elektron platformalar, sun’iy intellekt va avtomatlashtirilgan tizimlar orqali tashkil etilishini anglatadi. Uning iqtisodiy mohiyati ma’lumotlarni ishlab chiqarish, qayta ishlash va ulardan foydalanish orqali qo‘shimcha qiymat yaratish imkoniyatlarining kengayishida namoyon bo‘ladi. An’anaviy iqtisodiyotda kapital, mehnat va tabiiy resurslar asosiy ishlab chiqarish omillari hisoblangan

bo‘lsa, raqamli iqtisodiyotda ma’lumotlar, algoritmlar, raqamli kompetensiyalar va texnologik infratuzilma ushbu omillarning samaradorligini belgilovchi muhim resurslarga aylanmoqda. Raqamli transformatsiya jarayonida davlatlarning iqtisodiy rivojlanish strategiyalari ham yangi mazmun kasb etmoqda. Milliy strategiyalar raqamli infratuzilmani rivojlantirish, elektron davlat xizmatlarini kengaytirish, iqtisodiyot tarmoqlarida avtomatlashtirishni joriy etish, raqamli tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash va inson kapitalini takomillashtirishga yo‘naltirilmoqda. Bunda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi faqat texnologik imkoniyatlarga emas, balki institutsional muhit, investitsiya siyosati, ta’lim tizimi va iqtisodiy boshqaruv sifatiga ham bog‘liq.

O‘zbekiston iqtisodiyotida raqamli transformatsiya davlat rivojlanish siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. “O‘zbekiston — 2030” strategiyasida raqamlashtirish, davlat xizmatlarini takomillashtirish, iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirish va mamlakatning xalqaro raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan maqsadlar belgilangan. Strategiya beshta ustuvor yo‘nalish va 100 ta maqsadni qamrab oladi. Mazkur maqolaning maqsadi raqamli iqtisodiyot sharoitida milliy strategiyalarning iqtisodiy mazmunini ochib berish, O‘zbekistonning raqamlashtirish jarayonlarini statistik ma’lumotlar asosida baholash hamda raqamli transformatsiyaning istiqboldagi rivojlanish yo‘nalishlarini ilmiy jihatdan asoslashdan iborat.

Asosiy qism

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi iqtisodiy faoliyatda axborotning strategik resurs sifatidagi ahamiyati ortishi bilan bog‘liq. Zamonaviy ishlab chiqarishda ma’lumotlar mahsulot sifatini yaxshilash, talabni prognozlash, ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish va resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish uchun qo‘llaniladi. Shu sababli raqamli texnologiyalar iqtisodiy faoliyatning barcha bosqichlariga ta’sir ko‘rsatadigan universal ishlab chiqarish omiliga aylanmoqda. Raqamli iqtisodiyotning muhim xususiyatlaridan biri iqtisodiy operatsiyalarni amalga oshirishda vaqt va makon cheklovlarining qisqarishidir. Elektron savdo platformalari ishlab chiqaruvchi va iste’molchi o‘rtasidagi geografik masofani iqtisodiy jihatdan kamaytiradi. Raqamli moliyaviy xizmatlar to‘lovlarni tezlashtiradi, elektron hujjat aylanishi ma’muriy xarajatlarni qisqartiradi, bulutli texnologiyalar esa korxonalarga katta hajmdagi axborot infratuzilmasini mustaqil tashkil etmasdan foydalanish imkonini beradi.

Raqamli transformatsiyaning iqtisodiy samarasi, avvalo, ishlab chiqarish omillarining unumdorligi bilan belgilanadi. Korxonalarda avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlarining joriy etilishi mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirishi, ishlab chiqarishdagi xatolarni kamaytirishi va mahsulot tannarxini optimallashtirishi mumkin. Biroq texnologiyalarni joriy etishning o‘zi iqtisodiy natijani kafolatlamaydi. Raqamli investitsiyalar samarasi xodimlarning malakasi, boshqaruv tizimining moslashuvchanligi va texnologik yechimlarning ishlab chiqarish jarayonlariga integratsiyalashuviga bog‘liq. Raqamli iqtisodiyotning yana bir muhim jihati tarmoq samaralarining shakllanishidir. Elektron platformalardan foydalanuvchilar soni ortgan sari platformaning iqtisodiy qiymati ham oshishi mumkin. Bu jarayon elektron savdo, raqamli to‘lovlar, transport xizmatlari va bizneslararo axborot almashinuvida namoyon bo‘ladi. Shu bilan birga, platformalarning haddan tashqari konsentratsiyasi raqobatning cheklanishi, ma’lumotlar ustidan nazoratning kuchayishi va kichik biznesning bozorga kirish imkoniyatlarining qisqarishiga olib kelishi ehtimolini ham yuzaga keltiradi.

O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi davlat boshqaruvi, iqtisodiyot tarmoqlari va ijtimoiy xizmatlarni modernizatsiya qilish bilan uzviy bog‘liq. “Raqamli O‘zbekiston — 2030” strategiyasi raqamli texnologiyalarni iqtisodiyot va davlat boshqaruviga keng joriy etish, telekommunikatsiya infratuzilmasini rivojlantirish hamda elektron xizmatlar ko‘lamini kengaytirishga qaratilgan. Strategik

siyosatning muhim yo‘nalishlaridan biri “Raqamli hukumat — 2028” strategiyasidir. Ushbu strategiya davlat xizmatlarini raqamlashtirish, idoralararo axborot almashinuvini takomillashtirish va fuqarolarning davlat xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishni nazarda tutadi. Strategiyaning asosiy tamoyillari raqamli inklyuzivlik, foydalanuvchiga yo‘naltirilgan xizmatlar, ochiq ma’lumotlar, samaradorlik va davlat idoralari o‘rtasida yagona yondashuvni shakllantirishdan iborat.

Raqamli hukumatni rivojlantirishning iqtisodiy ahamiyati davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi tranzaksiya xarajatlarini kamaytirish bilan belgilanadi. Elektron xizmatlar tadbirkorlarning hujjat topshirish, ruxsatnomalar olish va davlat organlari bilan o‘zaro munosabatlarga sarflaydigan vaqtini qisqartiradi. Natijada iqtisodiy faoliyatning ma’muriy yuklamasi kamayib, biznes yuritish uchun qulay sharoit yaratiladi. Raqamli hukumat strategiyasida 2028-yilga kelib Yagona interaktiv davlat xizmatlari portalidagi xizmatlar sonini 1 060 taga, portal foydalanuvchilarini 17 million nafarga yetkazish ko‘zda tutilgan. Elektron shaklda ko‘rsatiladigan davlat xizmatlari ulushini 80 foizga, sun’iy intellektdan foydalanadigan xizmatlar ulushini 5 foizga yetkazish maqsadlari ham belgilangan.

Bu ko‘rsatkichlar davlat xizmatlarining raqamli shaklga o‘tishi bilan birga, davlat boshqaruvida ma’lumotlardan foydalanish darajasini oshirishga xizmat qiladi. Biroq elektron xizmatlar sonining ko‘payishi ularning sifatini to‘liq ifodalamaydi. Xizmatlarning foydalanuvchilar uchun qulayligi, ishlash tezligi, ma’lumotlar xavfsizligi va real iqtisodiy natijasi ham baholanishi zarur. Raqamli iqtisodiyot strategiyasining yana bir muhim yo‘nalishi axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasida eksport salohiyatini oshirishdir. 2026-yil 1-maydagi prezidentlik axborotida IT xizmatlari va dasturiy mahsulotlar eksportini 5 milliard AQSh dollariga yetkazish, sohada 300 ming yosh uchun ish o‘rinlari yaratish hamda BMT elektron hukumat rivojlanish indeksida yuqori 30 talikka kirish ustuvor vazifalar sifatida qayd etilgan.

Mazkur maqsadlar raqamli iqtisodiyotning ichki bozor bilan cheklanib qolmasdan, xalqaro xizmatlar bozoriga integratsiyalashuvini kuchaytirishga qaratilgan. Dasturiy ta’minot, biznes jarayonlarini autsorsing qilish, ma’lumotlarni qayta ishlash va masofaviy xizmatlar eksporti mamlakat uchun valyuta tushumlarini diversifikatsiya qilish imkoniyatini yaratadi.

O‘zbekistonning raqamli iqtisodiyot rivojlanishini baholashda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari xizmatlarining yalpi ichki mahsulotdagi ulushi muhim indikator hisoblanadi. Ushbu ko‘rsatkich raqamli xizmatlar orqali yaratilayotgan qo‘shilgan qiymatning milliy iqtisodiyotdagi o‘rnini aks ettiradi. Milliy statistika qo‘mitasining ma’lumotlariga ko‘ra, 2015-yilda AKT xizmatlarining yalpi ichki mahsulotdagi ulushi 1,64 foizni tashkil etgan. 2020-yilda ushbu ko‘rsatkich 1,42 foizga tushgan bo‘lsa, 2024-yilda 2,29 foizga yetgan. Bu raqamli xizmatlar sektorining iqtisodiyotdagi ulushi uzoq muddatli davrda oshganini ko‘rsatadi. 2025-yilning birinchi yarmida AKT xizmatlarining yalpi ichki mahsulotdagi ulushi 2,7 foizga yetgan. Shu davrda AKT xizmatlarida yaratilgan qo‘shilgan qiymat 21,03 trillion so‘mni tashkil etgan. 2024-yilning mos davrida ushbu ko‘rsatkich 15,16 trillion so‘m bo‘lgan.

2026-yilning yanvar–iyun oylarida esa AKT xizmatlarining yalpi ichki mahsulotdagi ulushi 2,9 foizga yetgan, sohada yaratilgan qo‘shilgan qiymat 30,3 trillion so‘mni tashkil qilgan. AKT xizmatlari tarkibida kompyuter dasturlash, maslahat va tegishli faoliyatlar 53,6 foiz, telekommunikatsiya xizmatlari 28,9 foiz, ma’lumotlarni qayta ishlash va hosting xizmatlari 10,5 foiz ulushga ega bo‘lgan. Bu ma’lumotlar raqamli iqtisodiyotning ichki tarkibida ham muhim o‘zgarishlar yuz berayotganini ko‘rsatadi. Dasturlash va konsultatsiya xizmatlarining ulushi yuqori bo‘lishi raqamli iqtisodiyotning texnologik va intellektual xizmatlar yo‘nalishida rivojlanayotganini anglatadi. Telekommunikatsiya xizmatlari esa raqamli iqtisodiyotning asosiy infratuzilmasi sifatida o‘z ahamiyatini saqlab qolmoqda.

1-jadval

O‘zbekistonda AKT xizmatlarining iqtisodiyotdagi ulushi va raqamli hukumat rivojlanish ko‘rsatkichlari[1]

Ko‘rsatkich	2015	2020	2024	2025	2026
AKT xizmatlarining YaIMdagi ulushi, %	1,64	1,42	2,29	2,7*	2,9*
AKT xizmatlarida yaratilgan qo‘shilgan qiymat, trln so‘m	—	—	—	21,03*	30,3*
Internet qamrovi, %	—	—	—	99,5**	99,5**
Yagona portal xizmatlari soni	—	—	—	800**	932**

Izoh: 2025-yil ko‘rsatkichlari yanvar–iyun davriga, 2026-yil AKT ko‘rsatkichi yanvar–iyun davriga tegishli. Raqamli hukumat portalidagi 800 va 932 xizmat ko‘rsatkichlari turli portal ma’lumotlarida aks etgan; ular bir xil sana va hisoblash metodologiyasiga tegishli deb talqin qilinmasligi kerak. Internet qamrovi portalning 2020–2026-yillardagi rivojlanish ma’lumotlarida keltirilgan. “—” ma’lumot keltirilmaganligini bildiradi.

Jadval ma’lumotlari raqamli iqtisodiyotning rivojlanishida ikki muhim tendensiyani ko‘rsatadi. Birinchidan, AKT xizmatlarining iqtisodiyotdagi ulushi ortib bormoqda. Ikkinchidan, raqamli infratuzilma va davlat xizmatlarining raqamli shaklga o‘tishi iqtisodiy faoliyatning texnologik asoslarini kengaytirmoqda. Shu bilan birga, AKT xizmatlarining YaIMdagi ulushi raqamli iqtisodiyotning to‘liq hajmini ifodalamaydi. Raqamli texnologiyalar sanoat, savdo, transport, qishloq xo‘jaligi va moliya sektorlarida ham qo‘shimcha qiymat yaratadi. Masalan, ishlab chiqarishda avtomatlashtirish va logistika tizimlarining raqamlashtirilishi iqtisodiy natijalarni AKT xizmatlari statistikasi doirasidan tashqarida shakllantirishi mumkin.

Shuning uchun raqamli iqtisodiyotning umumiy samaradorligini baholashda AKT sektorining YaIMdagi ulushi bilan bir qatorda raqamli texnologiyalar joriy etilgan boshqa tarmoqlarning mehnat unumdorligi, xarajatlar dinamikasi va innovatsion faoliyat ko‘rsatkichlarini ham hisobga olish lozim.

Raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy samaradorligi raqamli investitsiyalar natijasida yaratilgan qo‘shimcha qiymat va sarflangan resurslar o‘rtasidagi munosabat orqali baholanadi. Raqamli texnologiyalarni joriy etish korxonalarning ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish, operatsion xarajatlarni kamaytirish va yangi xizmatlarni yaratish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Raqamli investitsiyalarning iqtisodiy samaradorligini baholashda quyidagi formuladan foydalanish mumkin:

$$E_d = \frac{\Delta VA}{I_d} \times 100\% \quad (1)$$

Bu yerda:

E_d — raqamli investitsiyalarning iqtisodiy samaradorligi;

ΔVA — raqamli transformatsiya natijasida yaratilgan qo‘shimcha qiymat;

I_d — raqamli texnologiyalarni joriy etishga yo‘naltirilgan investitsiyalar.

Mazkur formula raqamli investitsiyalar natijasida yaratilgan qo‘shimcha qiymatning investitsiya hajmiga nisbatini ifodalaydi. Biroq uni amaliy hisoblashda qo‘shimcha qiymatning aynan raqamli

[1] Muallif ishlanmasi

texnologiyalar ta’sirida yuzaga kelgan qismini aniqlash muhim. Aks holda, umumiy iqtisodiy o‘sishning boshqa omillari ham raqamli investitsiyalar samarasi sifatida noto‘g‘ri hisoblanishi mumkin. Raqamli transformatsiya samaradorligini baholashning yana bir muhim yo‘nalishi mehnat unumdorligidir. Mehnat unumdorligining o‘sishi korxonalarda ishlab chiqarish hajmining ishchilar soniga nisbatan ortishi yoki bir birlik mahsulot ishlab chiqarishga sarflanadigan vaqtning qisqarishi orqali namoyon bo‘ladi.

Mehnat unumdorligini hisoblash quyidagi formula orqali ifodalanadi:

$$P_L = \frac{Q}{L} \quad (2)$$

Bu yerda:

P_L — mehnat unumdorligi;

Q — ishlab chiqarilgan mahsulot yoki yaratilgan qo‘shilgan qiymat;

L — mehnat resurslari, ya’ni xodimlar soni yoki sarflangan mehnat vaqti.

Raqamli texnologiyalar ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish orqali Q ko‘rsatkichining ortishiga yoki L ko‘rsatkichining nisbatan kamayishiga olib kelishi mumkin. Shu bilan birga, mehnat unumdorligining o‘sishi texnologik modernizatsiya, boshqaruv sifati va xodimlarning malakasiga bog‘liq bo‘lib, raqamlashtirishning barcha korxonalarda bir xil natija berishini anglatmaydi.

Raqamli transformatsiyaning iqtisodiy samarasi davlat boshqaruvida ham namoyon bo‘ladi. Elektron hujjat aylanishi, raqamli identifikatsiya va idoralararo axborot almashinuvi davlat xizmatlarini ko‘rsatish xarajatlarini kamaytirishi mumkin. Fuqarolar va tadbirkorlar uchun xizmatlardan masofadan foydalanish imkoniyatining kengayishi vaqt sarfini qisqartiradi, davlat organlari faoliyatining shaffofligini oshiradi va iqtisodiy operatsiyalarning tezlashishiga yordam beradi. Biroq raqamli xizmatlarning samaradorligi faqat ularning mavjudligi bilan belgilanmaydi. Xizmatlardan foydalanish imkoniyati, tizimlarning uzluksiz ishlashi, axborot xavfsizligi va foydalanuvchilarning raqamli savodxonligi ham iqtisodiy natijaga ta’sir ko‘rsatadi.

O‘zbekistonning raqamli iqtisodiyot strategiyasini amalga oshirishda infratuzilma, inson kapitali, moliyalashtirish, institutsional muhit va kiberxavfsizlik bilan bog‘liq masalalar muhim ahamiyat kasb etadi. Raqamli infratuzilmaning rivojlanishi iqtisodiyotning barcha hududlarida bir xil texnologik imkoniyatlarni shakllantirishni talab qiladi. Internet qamrovining kengayishi raqamli xizmatlardan foydalanish uchun zarur shart hisoblanadi, biroq internetning mavjudligi uning sifati, tezligi va iqtisodiy jihatdan hamyonbopligini to‘liq ifodalamaydi. Hududlar o‘rtasidagi raqamli tafovut kichik biznes, ta’lim muassasalari va aholining iqtisodiy imkoniyatlariga ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Inson kapitali raqamli iqtisodiyotning rivojlanishida hal qiluvchi omillardan biridir. Raqamli texnologiyalarni joriy etish bilan birga xodimlarning zamonaviy dasturiy vositalardan foydalanish, ma’lumotlarni tahlil qilish, kiberxavfsizlik qoidalariga rioya etish va texnologik o‘zgarishlarga moslashish kompetensiyalarini rivojlantirish zarur. Raqamli ko‘nikmalarning yetarli bo‘lmasligi texnologik investitsiyalarning iqtisodiy samaradorligini pasaytirishi mumkin. Raqamli iqtisodiyotda kichik va o‘rta biznesni qo‘llab-quvvatlash ham strategik ahamiyatga ega. Yirik korxonalar raqamli texnologiyalarni joriy etish uchun ko‘proq moliyaviy va tashkiliy imkoniyatlarga ega bo‘lsa, kichik biznesda investitsiya resurslari va malakali mutaxassislar yetishmasligi kuzatilishi mumkin. Shu sababli raqamli transformatsiya siyosati kichik biznes uchun arzon texnologik yechimlar, raqamli konsalting va malaka oshirish dasturlarini rivojlantirishga yo‘naltirilishi lozim.

Kiberxavfsizlik raqamli iqtisodiyotning barqarorligini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Elektron to‘lovlar, raqamli identifikatsiya, davlat axborot tizimlari va elektron savdo platformalarining kengayishi ma’lumotlarni himoya qilishga bo‘lgan talabni oshiradi. Kiberhujumlar, ma’lumotlarning noqonuniy tarqalishi va axborot tizimlarining uzilishi iqtisodiy zarar keltirishi, fuqarolarning raqamli xizmatlarga

bo‘lgan ishonchini pasaytirishi mumkin. Shu sababli milliy raqamli strategiyada texnologik rivojlanish bilan bir qatorda axborot xavfsizligi standartlarini takomillashtirish, ma’lumotlarni himoya qilish mexanizmlarini kuchaytirish va davlat hamda xususiy sektor o‘rtasida xavfsizlik bo‘yicha hamkorlikni rivojlantirish muhim hisoblanadi.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishida institutsional muhit ham katta rol o‘ynaydi. Raqamli xizmatlar, elektron shartnomalar, ma’lumotlardan foydalanish va sun’iy intellektni joriy etish bilan bog‘liq huquqiy munosabatlar aniq va barqaror qoidalarga asoslanishi kerak. Huquqiy tartibga solish innovatsiyalarni cheklamasligi, shu bilan birga iste’molchilar, tadbirkorlar va davlat manfaatlarini himoya qilishi lozim.

O‘zbekistonning raqamli iqtisodiyot istiqbollari texnologik infratuzilma, innovatsion tadbirkorlik, inson kapitali va davlat boshqaruvining samaradorligini birlashtirgan kompleks rivojlanish modeliga bog‘liq. Istiqbolda raqamli iqtisodiyotning muhim yo‘nalishlaridan biri sun’iy intellekt texnologiyalarini iqtisodiyot tarmoqlariga joriy etish hisoblanadi. Sun’iy intellekt ishlab chiqarish jarayonlarini prognozlash, mijozlar talabini tahlil qilish, moliyaviy risklarni baholash va davlat xizmatlarini avtomatlashtirish imkoniyatlarini kengaytiradi. O‘zbekistonda sun’iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasining mavjudligi ushbu yo‘nalishning milliy raqamli siyosatdagi ahamiyatini ko‘rsatadi.

Sun’iy intellektning iqtisodiy samarasi ma’lumotlar sifati, algoritmlarning aniqligi va texnologiyalarni amaliy jarayonlarga integratsiyalashuviga bog‘liq. Shu sababli sun’iy intellektni rivojlantirishda ma’lumotlar infratuzilmasini takomillashtirish, mutaxassislar tayyorlash va innovatsion loyihalarni moliyalashtirish muhim hisoblanadi. Raqamli iqtisodiyotning istiqbolli yo‘nalishlaridan yana biri elektron tijorat va raqamli xizmatlar eksportidir. Elektron savdo platformalari ishlab chiqaruvchilarga ichki va xalqaro bozorlar bilan to‘g‘ridan-to‘g‘ri bog‘lanish imkoniyatini yaratadi. Raqamli xizmatlar eksporti esa geografik cheklovlarni kamaytirib, mamlakatning xalqaro xizmatlar bozoridagi ishtirokini kengaytiradi.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi moliyaviy texnologiyalar bilan ham uzviy bog‘liq. Elektron to‘lovlar, masofaviy bank xizmatlari va raqamli moliyaviy platformalar iqtisodiy operatsiyalarni tezlashtiradi hamda moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytiradi. Biroq ushbu jarayonlarda moliyaviy xavfsizlik, iste’molchilar huquqlarini himoya qilish va texnologik risklarni boshqarish masalalari ham hisobga olinishi zarur. Milliy strategiyaning istiqboldagi samaradorligi raqamli texnologiyalarning iqtisodiyot tarmoqlari o‘rtasida integratsiyalashuvi bilan belgilanadi. Sanoatda avtomatlashtirilgan ishlab chiqarish, qishloq xo‘jaligida aqlli monitoring tizimlari, transportda raqamli logistika va savdoda elektron platformalarning rivojlanishi iqtisodiy samaradorlikni oshirish uchun qo‘shimcha imkoniyatlar yaratadi.

Raqamli transformatsiya siyosatida hududiy rivojlanish masalasi ham muhim ahamiyatga ega. Toshkent shahri va boshqa yirik iqtisodiy markazlarda shakllanayotgan texnologik imkoniyatlar hududlar bilan iqtisodiy jihatdan bog‘lanishi, raqamli xizmatlar va infratuzilma imkoniyatlari barcha hududlarda kengayishi lozim. Bu raqamli iqtisodiyotning inklyuziv rivojlanishini ta’minlashga xizmat qiladi. Milliy strategiyaning samaradorligini oshirish uchun raqamli loyihalarni natijadorlik ko‘rsatkichlari asosida baholash zarur. Bunda faqat xizmatlar soni yoki internet qamrovi emas, balki iqtisodiy samaradorlik, foydalanuvchilar qoniqishi, mehnat unumdorligi, raqamli xizmatlar eksporti va hududlar o‘rtasidagi raqamli tafovutning qisqarishi ham hisobga olinishi kerak. Raqamli iqtisodiyotning istiqboldagi rivojlanishi davlat, biznes, ta’lim muassasalari va ilmiy tashkilotlar o‘rtasidagi hamkorlikni talab qiladi. Davlat strategik yo‘nalishlarni belgilashi va institutsional muhitni shakllantirishi, xususiy sektor

innovatsiyalarni joriy etishi, ta’lim tizimi esa raqamli kompetensiyalarga ega mutaxassislarni tayyorlashi lozim. Ushbu hamkorlik raqamli iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi uchun zarur shart hisoblanadi.

Xulosa

Raqamli iqtisodiyot zamonaviy milliy iqtisodiy rivojlanishning muhim strategik omiliga aylanib, ishlab chiqarish, xizmat ko‘rsatish, davlat boshqaruvi va xalqaro iqtisodiy munosabatlarning yangi shakllarini yuzaga keltirmoqda. Raqamli texnologiyalar iqtisodiy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish, tranzaksiya xarajatlarini kamaytirish, innovatsiyalarni rivojlantirish va yangi iqtisodiy qiymat yaratish imkoniyatlarini kengaytiradi.

O‘zbekistonning raqamli iqtisodiyot strategiyasi “O‘zbekiston — 2030”, “Raqamli O‘zbekiston — 2030” va “Raqamli hukumat — 2028” kabi strategik hujjatlar orqali amalga oshirilmoqda. Ushbu strategiyalar raqamli infratuzilmani rivojlantirish, davlat xizmatlarini elektron shaklga o‘tkazish, sun’iy intellekt texnologiyalarini joriy etish va raqamli xizmatlar eksportini kengaytirishga qaratilgan. Rasmiy statistik ma’lumotlar AKT xizmatlarining yalpi ichki mahsulotdagi ulushi 2015-yildagi 1,64 foizdan 2024-yilda 2,29 foizga, 2026-yilning birinchi yarmida esa 2,9 foizga yetganini ko‘rsatadi. Bu raqamli xizmatlar sektorining iqtisodiyotdagi ahamiyati ortib borayotganini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, raqamli iqtisodiyotning umumiy samaradorligini baholashda AKT sektorining ulushi bilan cheklanmasdan, boshqa iqtisodiy tarmoqlarda raqamli texnologiyalar natijasida yaratilgan qo‘shimcha qiymatni ham hisobga olish zarur.

Tahlil natijalari raqamli transformatsiyaning iqtisodiy samaradorligi texnologik investitsiyalar, inson kapitali, institutsional muhit, innovatsion faoliyat va axborot xavfsizligining o‘zaro uyg‘unligiga bog‘liqligini ko‘rsatadi. Raqamli infratuzilmaning rivojlanishi, elektron xizmatlarning kengayishi va raqamli kompetensiyalarning takomillashuvi milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish uchun muhim shart hisoblanadi. Kelgusida O‘zbekiston raqamli iqtisodiyot strategiyasining samaradorligini oshirish uchun raqamli xizmatlar eksportini rivojlantirish, kichik va o‘rta biznesni texnologik modernizatsiya qilish, sun’iy intellektdan samarali foydalanish, hududlar o‘rtasidagi raqamli tafovutni kamaytirish va kiberxavfsizlikni mustahkamlashga alohida e’tibor qaratishi lozim.

Umuman olganda, raqamli iqtisodiyotning istiqbollari texnologiyalarni joriy etish ko‘lamidan tashqari, ularning iqtisodiy va ijtimoiy natijalariga bog‘liq. Milliy strategiyalar raqamli innovatsiyalarni samarali boshqarish, inson kapitalini rivojlantirish va iqtisodiy manfaatlarni muvozanatlashtirish orqali mamlakatning uzoq muddatli barqaror rivojlanishiga xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi normativ-huquqiy va rasmiy manbalari
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son Farmoni. “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi to‘g‘risida.
3. O‘zbekiston Respublikasi Raqamli hukumat portali. “Raqamli hukumat — 2028” strategiyasi. Rasmiy strategiya
4. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. AKT xizmatlarining yalpi ichki mahsulotdagi ulushi bo‘yicha yillik statistik ma’lumotlar. SIAT statistik ma’lumotlar bazasi
5. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. 2025-yil yanvar–iyun oylarida AKT xizmatlarining YaIMdagi ulushi. 2025-yil statistik hisoboti
6. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. 2026-yil yanvar–iyun oylarida AKT xizmatlarining YaIMdagi ulushi. 2026-yil rasmiy statistik ma’lumoti

7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti rasmiy veb-sayti. Sun’iy intellekt va raqamlashtirish sohasidagi ustuvor vazifalar, 2026-yil 1-may. Raqamli rivojlanish ustuvor yo‘nalishlari
8. Xalqaro va tahliliy manbalar
9. United Nations Development Programme. The State of Digital Entrepreneurship and Artificial Intelligence: Uzbekistan. 2025. UNDP raqamli iqtisodiyot tadqiqoti
10. UNESCO Institute for Information Technologies in Education. ICT Skills Development in the Republic of Uzbekistan. 2025. UNESCO tahliliy hisoboti